

Uz bruģa zied liepas un naktsvijoles

I e v i ņ a L I E P I ņ A

Godinot Barikāžu piecpadsmiņgadi, 16. janvārī Latvijas Nacionālajā teātrī izskanēja Jura Kulakova jaundarbs – kantāte ar Normunda Beļska tekstu *Vēstules uz bruģa*.

Zinātājiem: kantāte *Vēstules uz bruģa* konceptuāli un žanriski ir līdzīga pērn atskatotajai Kulakova kantātei *Sarkanais vilciens* ar Pētera Aigara tekstu, kas veltīta 1941. gada 14. jūnija deportāciju upuriem. *Vēstules uz bruģa* gan šoreiz runā par nesēnākiem notikumiem – 15 gadu pagātni, ko dzejas pantos septiņās daļās ietērpis Normunds Beļskis.

Mūzika savilņo; Kulakovs bagāto, izteiksmes līdzekļu ziņā pat izšķērdīgo partitūru audis kā devīgs gobelēnists. Loģiski, bet negaidīti un asprātīgi apvienojas dažādi žanri – roks, pops, akadēmisms, etniskis folks, kuram vēl jāpieskaita dažādas parafrāzes, stilizācijas un variācijas par ļoti zināmām, asociatīvām tēmām, kas muzikālo materiālu piesātina ar atpazīstamiem melodiskiem kodiem. Turklāt smeldzīgajā poēmā aprakstītai traģisko epizožu atklāsmei komponists pakļāvis visu iespēju arsenālu, (nereti – vienlaicīgi), muzikālajā dramaturģijā nemitīgi izmantojot to izteiksmes līdzekļu kontrastu, ko spēj piedāvāt totāla stila eklektika, brīnišķas melodijas, emociju lirika un enerģijas pulss, prieks un sāpes. Tas viss, izbungots varenu bingu ritmā un izdziedāts balsīs, izspēlēts stīgās un izpūsts pūšamajos, kļuvis par visai interesantu lappusi latviešu kultūrvēsturē, kas adresēts vēstures piemiņai.

Normunda Beļska iecere katrai no septiņām poēmas daļām dot dabas daļas nosaukumu – proti, ar dramatiskās tēmas būtību šķietami nesaistītu vārdu, ir uzrunājoša un attaisnojas. Asociatīvās paralēles vēl jo vairāk akcentē emocionālītāti un tēmas nozīmīgumu un ciešanas rāda kā dzīves normālo daļu: smeldzīgi, bet optimistiski. Jura Kulakova veidotā muzikālā dramaturģija – scēniski krāšņa, un, kā jau teikts, bagāta ar tematiski žanriskām alūzijām, mērķtiecīgi pakārtotu žanriski fakturālo būvējumu. Ja Pēteris Plakidis savulaik par savu opusu *Vēl viena Vēbera opera* ironizēja, ka tur paveras plašs lauks mūzikas pētniekiem, lai atrastu visas alūzijas, ilūzijas, stilizācijas, parodijas un parafrāzes, tieši to pašu var sacīt par Kulakova partitūru, kura, būdama tiešām ļoti veiksmīga un potenciāliem hītiem bagāta, pamatīgi iegūta, ja iestudē-

jumā piedalītos, piemēram, kvalitatīvāks koris, skaņā un attieksmē nospodrinātāks pūtēju orķestris. Kopumā uz skatuves – ap 70 izpildītāju: pirmoreiz Latvijas vēsturē diriģenta Mārtiņa Berga vadībā apvienojusies rokgrupa *Pērkons*, Nacionālo bruņoto spēku štāba pūtēju orķestris, bingu un dūdu grupa *Auļi*, solisti Ieva Akuratere, Zane Šmite, Raimonds Bartaševičs, Nauris Puntulis, un vēl pavisam mazais zēns Oskars Toms Libers, Zemessardzes 51. kājnieku bataljona ansamblis un koris *Ave Sol*. Protams, pats Kulakovs pie tautinstrumentiem.

I daļa (*Pūpolu zars*) raisās lēni un pakāpeniski: to aizsāk Jura Kulakova klusi skandētais teksts par vēltījumu barikāžu sargiem un maigais, jau skaņās tērptais teksts – *Tu teici – kā akmens elpo / Un sirds tam no silta bruģa, / Kur Daugava viļņus skalo / Mums, bērniņ, būs palikšana*; tematiskajām līnijām uzslāņojoties, dzimst arvien bagātāks tematiskais materiāls. II daļā (*Liepa*) konfrontēts Naura Puntuļa tenors un mazā zēna balss, kam vēlāk pievienojas vīru ansamblis – šis fragments aizsāk enerģiskā pulsa dzīvi kantātē; līdzīga konfrontācija, kas saplūst vienprātībā, ir Ievas Akurateres *bel canto* un *Iļģos* rūditās Zanes Šmites folka vienkāršība, kas atskatotājsastāva *tutti* ietērpā turpina enerģētisko bāzi (*Liepiņa māsiņa, liepiņa mīļā / Ziedi caur biti, liepziedu laikā!*). III daļas (*Jāņzāles*) centrā – roka balādēm piemērotā, smeldzi izdziedošā Raimonda Bartaševiča solo *Un nekas nav nesasniedzams, / ja tu mīli / Mums katram reiz dotā Dievzemīti! / Ar jāņuzāļu smaržās ziedošu pļavu / Un meldros slīgstošo ezermalu*, tomēr enerģijas likni arī te turpina kora balsis un *Auļu* dūdas. Enerģētika, kas pārvēršas roķīgākā priekšnesumā, IV daļā (*Usnes*) izvērsas sarežģītās ritma strukturās un sinkopēs, metot tiltu uz *Pērkonu* leģendārajām koncertprogrammām. Kantātes liriskais centrs ir V daļa (*Ābele*): ābeļziedi ir trausli, tāpat kā Ievas Akurateres balss, Raimonds Bartaševičs sadziedas ar meiteņu kori, un saulriets iekrāsots ar iekšēju spriegumu: *Naivi, bet ticu – nelūzīs zari! / Ābele, gaidi! Naivi, bet ticu – upura jeram! Balti būs riti, sarkani rieti!* VI daļa (*Ozols*) veido brāzmainu stilizētas strēlnieku dziesmas un marša sastapšanos visam atskatotāju sastāvam, kur trompetēm, iru dūdām un bungām ir simboliskas – optimismam nesošas funkcijas: *Dod man spēku! / Dod man laiku! / Dod man visu vēlreiz sākt!*, ko papildina parafrāze arī par *Mēs bijām trīs māsiņas*. Un brīdi, kad ener-

ģētika sasniegusi apogeju, seko VII daļa (*Naktsvijoles*) – kā epilogs, ar Kulakovu pie klavierēm un Raimonda Bartaševiča nopietni rāmo solo (*Uz bruģa naktsvijoles. / Krit pārslas lēnas un skumjas, / Uz bruģa naktsvijoles / Izsmaržo sapaņus un ilgas*). Oskars Toms Libers pievienojas ar strēlnieku dziesmu, un par bruģi šoreiz dzied Nauris Puntulis. ■

JAUNUMS

Prozas lasījumi ierakstā

Mūzikas ierakstu izdevniecībā *Upe* tuviem un tāliem izdots prozas lasījumu ieraksts kompaktdiska formātā *Tu man teici*. Gundega Repše, Laima Mukstupāvela, Nora Ikstena, Inga Ābele, Andra Neiburga lasa savus stāstus.

“Šis ir eksperiments, atsaucoties Rīgas Centrālās bibliotēkas aicinājumam,” saka Iveta Mielava, apgāda *Upe* tuviem un tāliem vadītāja. “Tik skarbs ieraksts iznācis nevilšus, esmu jau saņēmusi pārmetumus, ka disks ir pārāk feministisks.”

Dubultdiskā *Tu man teici* rakstniece Gundega Repše lasa stāstu *Para*, Laima Mukstupāvela – stāstu *Čūska*, Nora Ikstena – stāstu *Amarilji*, Inga Ābele – stāstu *Granātābols*, un Andra Neiburga lasa stāstu *Stum, stum*. Rakstnieces pašas izvēlējās stāstus, tā veidojot skarbu laikmeta sajūtu vēstījumu. Ieraksta redaktors prozaīķis Pauls Bankovskis.

Audio grāmatas pieaugušajiem Latvijā nav izdotas, bijuši pasaku un lugu ieraksti bērniem. Disks *Tu man teici* iespējams pāraugs ierakstu sērijā *Latvijas rakstnieki stāsta*, kur autorlasījumos skanētu gan proza, gan dzeja. Februārī šie paši darbi tiks ierakstīti un izdoti angļu valodā, lai latviešu prozas ierakstus pasaulē izplatītu Latvijas Literatūras centrs. ■

– Ilze ZVEJA

